

Divi Thomae Aqvinatis Doctoris Angelici Opera Omnia

Summa diligentia ad exemplar Romanæ Impreßionis restituta

Complectens Primam Secundæ, & Secundam Secundæ Summæ
Theologiæ

Thomas <von Aquin, Heiliger>

Venetiis, 1593

3 Vtrum aliquæ virtutes morales sint in nobis per infusionem.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72759](#)

Licit actus praecedentes habitum virtutis sint secundum se imperfecti, ut tamen ex altiori oriuntur principio, generatiui sunt virtutis.

Super questionis 43. Articulum tertium.

IN articulo tertio eiusdem questionis exagessimæ tertie dubium

ARTICULUS III.

Vtrum aliquæ virtutes morales sint in nobis per infusionem.

AD TERTIUM sic proceditur.

Videatur, quod prater virtutes theologicas non sint alia virtutes nobis infusiones a Deo. Eamen quod possunt fieri a causis secundis, non sunt immediate a Deo, nisi forte aliquando miraculo; quia ut Dionysius dicit, Lex diuinitatis est ultima per media adducere: sed virtutes intellectuales & morales possunt in nobis cauari per nosculos, ut supra dictum est. Aum est. non ergo conuenienter causantur in nobis per infusionem.

T2. Preterea. In operibus Dei multo minus est aliquid superfluum, quam in operibus naturae: sed ad ordinandum nos in bonum supernaturale sufficiunt uirtutes theologicæ. ergo non sunt alias uirtutes supernaturales, quas oporteat in nobis cauari a Deo.

T3. Prete. Natura non facit per duo, quod potest facere per unum, & multo minus Deus; sed Deus inseruit animam nostram semina uirtutum, ut dicit glori. Heb. 1. ergo non oportet quod alias uirtutes in nobis per infusionem cauet.

*Supra q. 31.
art. 3. & q.
55. art. 4. ad
6. & inf. q.
65. art. 2. &
2. diff. 33. q. 6.
2. art. 2. q. 3.
2. art. 4. diffine.
17. q. 5. 1. art.
q. 1. 2. co. &
virt. q. 1. ar.
20.*

Art. preced

AD SECUNDUM dicendum, quod uirtutes morales & intellectuales possunt cauari in nobis ex nostris actibus, tamen illæ non sunt proportionatae uirtutibus theologicis, & ideo oportet alias eis proportionatas immediate a Deo cauari. **A**D PRIMUM ergo dicendum, quod aliisque quidem uirtutes morales & intellectuales possunt cauari in nobis ex nostris actibus, tamen illæ non sunt proportionatae uirtutibus theologicis, & ideo oportet alias eis proportionatas immediate a Deo cauari.

AD SECUNDUM dicendum, quod uirtutes theologicæ sufficienter nos ordinant actus tuos, & aliarum uirtutum. Sed ut omnibus liqueat, quod istas uirtutes morales infusiones oportent in anima ponere prater theologicas, ex multis capitibus ostenditur. Primo ex supernaturali perfectionis complemento: inchoatur enim in nobis supernaturalis perfectio per gratiam & uirtutes theologicas: & nisi consequenter uirtutes morales supernaturales, perfectio supernaturalis incompleta remaneret: sicut si perfectio naturalis haberet tantum primas uirtutes circa finem, scilicet, & non eas que sunt ad finem. Secundo ex proportione effectus ad causam: oportet enim causis naturalibus effectus naturales, & supernaturabilibus supernaturales responderemus. ergo principijs supernaturabilibus, quales sunt uirtutes theologicæ, oportet assignare effectus supernaturales, quales sunt morales, sicut naturalibus naturalibus. Et haec est ratio literæ: & ex hac ratione habes, quod huius principio quod est charitas, non est proportionatus actus temperante acquisiti, sed infusione. Tertio ex parte obiecti: quia modus impositus in passionibus & operationibus secundum diuinam regulam, & impositus secundum humanam rationem, sunt obiecta formaliter distinctæ: & utrumque oportet habere, & primum ad infusionem, secundum ad acquitatis morales spectat. & haec tangit in sequenti articulo. Quarto ex ordine ad finem quia infusiones ordinant ad uitam diuinam, acquisitæ ad humanam, ut in eodem sequenti articulo patet. Et quamvis Secundum nullam istarum soluat, ac propterea non effetur opus ampliori firmitatem tam Scotista ex propriis se cognoscat, uide quod si ratio Secunda ex parte obiecti approbaretur, lequeretur in primis, quod nec theologicæ uirtutes oportet ponere infusiones. Probatur, quia ad idem obiectum perficiunt fides, spes, & caritas acquirentur deo, ad quod perficiunt infusiones, & nihil creditur, nihil speratur, nihil amatur infusiones, quod non acquisitæ, & quacunque ratione soluent hoc, soluemus etiam de moralib.

F infinitus, v.g. si dixerint, quod non æque perfecte sit per acquisitionem, sicut per infusiones, ita etiam hic, & sic de aliis.

¶ Preterea, Si non poneren tur uirtutes morales infinitas, fequentur quod baptizato puer, vel adulto, quasi neutrali secundum respectu finis tantum ex quo nullam rationem infusam non possit habere in tute. Et si non possit sequi operis perfectio in appetitu inferiori, quia existente imperficiencia operatio non possit sequi perfecta, sequitur enim determinatio partem, ut conclusio in syllogismo. Dicit ergo, quod cum ex articulis dei multa decesserint credenda ex illis, ita ex theologis uirtutibus ratione diuina, ut supra dictum est. unde oportet quod his etiam uirtutibus theologicis proportionaliter respondeant alii habitus diuinitatis causati in nobis, qui sic se habent ad uirtutes theologicas, sicut se habent uirtutes morales & intellectuales ad principia natura lia uirtutum.

¶ Ad PRIMUM ergo dicendum, quod aliisque quidem uirtutes morales & intellectuales possunt cauari in nobis ex nostris actibus, tamen illæ non sunt proportionatae uirtutibus theologicis, & ideo oportet alias eis proportionatas immediate a Deo cauari. **A**D SECUNDUM dicendum, quod uirtutes morales & intellectuales possunt cauari in nobis ex nostris actibus, tamen illæ non sunt proportionatae uirtutibus theologicis, & ideo oportet alias eis proportionatas immediate a Deo cauari.

AD PRIMUM ergo dicendum, quod uirtutes morales & intellectuales possunt cauari in nobis ex nostris actibus, tamen illæ non sunt proportionatae uirtutibus theologicis, & ideo oportet alias eis proportionatas immediate a Deo cauari.

Iudicetur exequuntur, ita in infusiones finem ultimum firmans, largiens mediante prudentia infusa medium moralibus infusionis imponit, & illas oportet medium illud habilitare. Fidei medium non dat nisi remote: prudentia autem infusa proxime: oportet autem Dei opera perfecta esse, & ut prima, & proxima habeant principia. Ex parte quoque obiecti operis est casum ponere, quia aliud est locum de obiecto formaliter, aliud de materia uirtutum. Et licet per septem illas uirtutes per ciamur circa omnem materiam, non tamen circa omne obiectum: id est, perficiimus circa omne obiectum, sed non secundum omnem rationem formalem, ut patet ex dictis. Ad secundum autem quod additur, quod uirtutes morales acquistæ, ut implicantur a charitate, ordinantur ad ultimum finem supernaturalem: respondetur quod hoc verum est, sed non sufficit, quod dicitur pater. Primo, quia ad ipsum non ordinantur aquiescentes, ut ad proportionatum secundum finem, sed ex parte ordinantis tantum uirtutes autem morales infusa ordinantur, ut secundum se proportionata ad talen finem supernaturalem. Cum enim utroque modo contingat aliquid ordinari ad supernaturalem finem, ille actus ordinatur in illum ut proposito secundum se, cuius proximus finis in illum ordinatur. Constat autem quod bonum secundum regulam diuinam, quod est proprius finis moralis infusa, & bonum secundum humanam regulam, quod est proximus finis acquistæ, ita se habent quod hoc est humani, illud diuinum ordinis, & consequenter hoc ex alio tantum, illud etiam ex se habet, quod est Deum supernaturalem finem ordinatur. Secundum, quod ex supradictis patet, uirtutes morales ordinantur a charitate ad Deum, ut res improportionatae ipsi charitati, ut res inferiores ordinis: oportet autem charitatem media habere sui ordinis &ceter. Accedit ad hoc in de-

de sum. Trin. & fid. catho-
lico secundum uolum effe-
re perfectus esse
in finis tantum
suum autem
habere ut
in fictione pol-
lui operari
in appetitu
ri, quia
imperfici
o non possit
perfici: hinc
in determina-
tione, ut con-
sideretur in sylogismo
ergo, quod
articulos
soluta debet
determinare
ex theologo
bus reuelati-
onibus di. 33. q. 1.
per aliud nostris ac-
moralibus di. 34. q. 2. ar.
ponendis ad di.
a. ut patet
ad ratione
oppositio 8. & 9. &
quod nece-
sandi has u-
nus ex fine
non infi-
nitum que
se. opere
niam da
benem al-
line quoque
re ad eam
finem. pro
ata omnia
ut. Oper
ponere ob-
spter mor-
dium, tan-
uirum
is synderis
ut mediu-
miane pro-
morales
medium
firmans la-
libus infi-
re. Fide-
infusa pro-
prima, &
secuti op-
formali, di-
ritutes pen-
omne ob-
c. fed non in
c. Ad
tae, ut im-
peratur
t, quod dis-
ordinatio
ur acquisi-
tio. Cim-
pernatur
no manus
Confat
od el pro-
nam regi-
se habent
consequen-
do, qui
tan a ch-
cham
hinc in cl-

**Super Questionis se-
zax similitudine arti-
culum quartum.**

I N articulo quarto
nihil addendum occi-
curit supra dictis, ni
si quod ex responsio-
ne ad tertium mem-
nor si colligere, qd
infusa duplicitate
haber ad uirtutes,
solicet per le. & per
accidens. Nam uirtu-
tibus acquisibibus
per aliud nostris ac-
moralibus, cum ordinan-
tis ponendis ad di.
a. ut patet
ad ratione
oppositio 8. & 9. &
quod nece-
sandi has u-
nus ex fine
non infi-
nitum que
se. opere
niam da
benem al-
line quoque
re ad eam
finem. pro
ata omnia
ut. Oper
ponere ob-
spter mor-
dium, tan-
uirum
is synderis
ut mediu-
miane pro-
morales
medium
firmans la-
libus infi-
re. Fide-
infusa pro-
prima, &
secuti op-
formali, di-
ritutes pen-
omne ob-
c. fed non in
c. Ad
tae, ut im-
peratur
t, quod dis-
ordinatio
ur acquisi-
tio. Cim-
pernatur
no manus
Confat
od el pro-
nam regi-
se habent
consequen-
do, qui
tan a ch-
cham
hinc in cl-

ordinant in finem supernaturalem A cibi & potus, & aliorum huiusmodi. unde manife-
stum est quod temperantia infusa & acquisita diffe-
rent specie; & eadem ratio est de aliis uirtutibus. A-
lio modo habitus distinguuntur specie secundum ea,
ad quae ordinantur. Non enim est eadem specie sa-
nitas hominis & equi, propter diuersas naturas, ad
quas ordinantur. Et codem modo dicit* Philo-
phus in 3. Polit. qd diuersae sunt uirtutes ciuium, se-
cundum quod bene se habent ad diuersas politicas.
Et per hunc et modum differunt specie uirtutes mo-
rales infusa, per quas homines bene se habent in or-
dine ad hoc, quod sint ciues sanctorum & domesti-
ci Dei; & aliq uirtutes acquisite, secundum quas ho-
mo se bene habet in ordine ad res humanas.

Ex ca. 3. ha-
betur 10.5.

D. 115.
118.

ARTICVLVS IIII.

**Vtrum uirtus quam acquirimus ex
operum affectu, sit eiusdem
specie cum uirtute infusa.**

A D QVARTVM sic proceditur.
Videtur quod uirtutes infusa-
se non sint alterius speciei a uirtu-
tibus acquisitis. Virtus. n. acqui-
sita, & uirtus infusa secundum
praeiusta non uidentur differre,
nisi secundum ordinem ad ultimum finem:
sed habitus & actus
humani non recipiunt speciem ab
ultimo fine, sed a proximo. non ergo
uirtutes morales uel intellectuales
infusa differunt specie ab acquisitis.

P 3 Præ. Habitus per actus cognoscuntur: sed idem est actus tempe-
rante infusa & acquisita, s. mode-
rari concupiscentias tactus. ergo non
differunt specie.

P 3 Præ. Virtus acquisita, & uir-
tus infusa differunt secundum illud quod est immediate a Deo fa-
ctum, & a creatura; sed idem est
specie homo, quem Deus forma-
vit, & quem generat natura, & o-
culus quem cæco nato dedit, &
quem uirtus formativa eau lat. ergo
uidetur quod est eadem spe-
cie uirtus acquisita & infusa.

Sed CONTRA. Quilibet differentia in diffinitione
ne posita, mutata diversificat speciem; sed in diffinitione
uirtutis infuse ponitur. Quam Deus in nobis
sine nobis operatur, uts supra dictum est. ergo uir-
tus acquisita, cui hoc non conuenit, non est eius-
dem specie cum infusa.

R E S P O N S O. Dicendum, qd duplicitate habitus distin-
guuntur specie. Vno modo, sicut* predictum est, se-
cundum speciales & formales rationes obiectorum.
Obiectum aut uirtutis cuiuslibet est bonum conser-
vandum in materia propria, sicut temperatæ obiec-
tū est bonū delectabiliti in cōcupiscentijs tactus, cu-
ius qd obiectū formalis rō est a rōne, qd instituit
modū in his concupiscentijs, materiale aut est id qd
est ex parte concupiscentiarū. Manifestum est aut, qd
alterius rōnis est modus, qd imponitur in hīoū con-
cupiscentijs fī regulam rōnis humane, & secundū
regulam diuinam, puta, in sumptuone ciborum rō-
nchumanus modus statuitur, ut non noceat ualeuti-
ni corporis, nec impeditat rōnis actum. Secundum
ā regulā legis diuīng regitur, quod hō cōfiget cor-
pus suum, & in seruitutem redigat per abstinentiam

B A D PRIMVM dicendum, qd uirtus infusa & acquisita non solum differunt secundum ordi-
nem ad ultimum finem, sed etiam secundum ordi-
nem ad propria obiecta, ut* dictum est.

In cor. 21.

O A D SECVNDVM Dicendum, qd alia ratione modi-
ficat concupiscentias delectabilium tactus tempera-
tia acquisita, & temperantia infusa, ut* dictum est;

In cor. art.

A D TERTIVM Dicendum, qd oculum cæci nati
Deus fecit ad eundem actum, ad quem formantur
alij oculi secundum naturam, & iō fuit eiusdem spe-
ciei. & eadem rō effet, si Deus ueller miraculose cau-
sare in homine uirtutes, quales acquiruntur ex a-
ctibus: sed ita non est in proposito, ut* dictum est.

D. 205.

C **Q V A E S T I O N E** LXIII.

**Super Questionem
sezax similitudine arti-
culum quartum.**

In cor. art.

D **E** **M E D I O** uirtutum, in quatuor arti-
culis diuisa.

E **I N D E** considerandum est de proprietatis uirtutum. Et primò quidē de medio uirtutum. Se-
condò, de connexione uirtutū. Tertiò, de aequalitate earū. Quar-
tò, de ipsarum duratione.

C **I R C A** primum queruntur quatuor.

P **1** **P**rimo, Vtrum uirtutes morales sint in medio.

P **2** **S**econdò, Vtrū mediū uirtutis
sit medium rei, uel rationis.

P **3** **T**ertiò, Vtrū intellectuales uir-
tutes consistant in medio.

P **4** **Q**uarto, Vtrum uirtutes theo-
logicæ.

F **S**uper Articulum
primum.

I **N** titulo primi arti-
culi aduerte, quod ad 1. & 4.
uirtutem confitere in medio, contingit
dupliciter, scilicet 1. cot. & 3.
essentialiter, & cau-
sality. Secundum
essentialiam uirtutis est
in medio, qua est in
medio duorum uitio-
rum: sicut temperan-
tia inter luxuriam
& in sensibilitatem.
Et hoc non conuenit
omni uirtuti: quia
non conuenit iusti-
tia, ut patet in 3.
Ethic. de & tali me-
dio non est hic qualis.
secundum uero effec-
tum dicitur esse uir-
tus

Infr. artie. 4.

ad 1. & 4.

2. & 2. q. 17.

art. 1. ad 2.

q. 9. art.

1. cot. & 3.

diff. 33. q. 6. 1.

art. 3. q. 1. &

virt. q. 1. arti-

13. & 2. c.

in thile. 6. 7.

Lib. 1. tex.

116. to. 2

A **D PRIMVM** sic procedit.

Videtur, qd uirtus moralis
nō cōsistat in medio. Vt-
rum enim repugnat mediū rōni;
sed de rōne uirtutis est ultimū. di-
citur enim in 1. de celo, quod uir-
tus est ultimū potentie. ergo uir-
tus moralis nō cōsistit in medio.
P 3 Præ. Illud quod est maximū,
non est mediū: sed quedam uirtus
morales tēndit in aliquod ma-
ximū, sicut magnanimitas ē circa
maximos honores, & magnifica-
tia circa maximos sumptus, ut dī

Prima Secundū S. Thom.

R 2 tus